

Service de lutte contre la pauvreté,
la précarité et l'exclusion sociale

Steunpunt tot bestrijding van armoede,
bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting

Dienst zur Bekämpfung von Armut,
Prekären Lebensumständen und
Sozialer Ausgrenzung

16/10/2023 - Thematiek

Rechtvaardige transitie: 60 aanbevelingen voor een duurzame toekomst voor iedereen

In mei 2022 kondigde de federale minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en de Green Deal, Zakia Khattabi, de lancering aan van de Staten Generaal voor een rechtvaardige transitie, met als doel bijdragen vanuit verschillende invalshoeken te verzamelen en de 'Conferentie voor een rechtvaardige transitie in België' voor te bereiden (8 en 9 november 2023). Het interfederaal Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting was van bij het begin bij dit proces betrokken met een aantal bijdragen. In deze context werd het Steunpunt in mei 2023 door de minister gevraagd om een advies op te maken voor de Conferentie van november. In dit advies, '[Rechtvaardige transitie en armoede](#)', doet het Steunpunt, voortbouwend op zijn eerdere werkzaamheden, 60 aanbevelingen voor een rechtvaardige transitie die rekening houdt met de stem van kwetsbare mensen, en gebaseerd is op een mensenrechtenbenadering, wat de enige manier is om ervoor te zorgen dat niemand achterblijft.

Het Steunpunt tot bestrijding van armoede baseerde zich voor zijn advies op zijn werkzaamheden en de dialoog die het organiseerde met mensen in armoede en andere actoren, met drie bronnen in het bijzonder: (1) het tweejaarlijks Verslag 'Duurzaamheid en armoede' dat het vertrekpunt van dit advies vormt, gebaseerd is op het overlegproces dat in 2018-2019 binnen het Steunpunt tot bestrijding van armoede werd gevoerd, en dat een eerste initiatief in België was met dialoog met mensen in armoede, hun verenigingen en netwerken, en diverse andere stakeholders rond het thema, (2) het tweejaarlijks Verslag 2020-2021 'Solidariteit en armoede' dat verder ingaat op de sociaaleconomische ongelijkheden in verschillende domeinen van de samenleving, en ook een hoofdstuk rond rechtvaardige fiscaliteit bevat, (3) het colloquium 'Armoede en rechtvaardige transitie' dat georganiseerd werd op 22 juni 2023 in Résidence Palace (Brussel), in samenwerking met het Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling. Tijdens dit colloquium konden de deelnemers uitwisselen rond de zes wegen naar duurzaamheid uit het derde hoofdstuk van het tweejaarlijks Verslag 'Duurzaamheid en armoede'.

Wat is een rechtvaardige transitie?

Het Steunpunt tot bestrijding van armoede heeft in zijn antwoord op de bevraging van federaal minister Khattabi volgende omschrijving gebruikt: « *Een rechtvaardige transitie is een transitie waarbij de gestelde doelen - om binnen de planetaire grenzen te leven - op een rechtvaardige manier worden bereikt, dit wil zeggen zonder iemand achter te laten. Daartoe moet volgens ons de nadruk worden gelegd op de eerbiediging van de mensenrechten, goed bestuur, en participatie van alle bevolkingsgroepen, met inbegrip van de meest kwetsbare, in het bijzonder mensen die in armoede en bestaansonzekerheid leven. Dit is bovendien het leidmotief van de Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling van de Verenigde Naties: 'to leave no one behind' ».* Het is dus essentieel « *dat de duurzame ontwikkelingsdoelen en hun uitvoering in overeenstemming worden gebracht met de mensenrechtennormen* ».

De ongelijkheden waarmee mensen in armoede en bestaansonzekerheid geconfronteerd worden, als gevolg van de klimaat- en milieuveranderingen, manifesteren zich op verschillende niveaus, of het nu gaat om de blootstelling aan negatieve factoren, de gevolgen die zij ondervinden of de manieren waarop zij in staat zijn - of niet - om hiermee om te gaan. Dit is des te onrechtvaardiger omdat ze minder verantwoordelijk zijn voor de opwarming van de aarde.

Bij de uitwerking van een rechtvaardig transitiebeleid dient met deze realiteit rekening gehouden te worden. De kosten en baten van de beleidsmaatregelen om de oorzaken van klimaatverandering aan te pakken en zo de omvang ervan te beperken (mitigatie) of om mensen te beschermen tegen de gevolgen van klimaatverandering en ermee te leren omgaan (adaptatie) zijn immers vaak ongelijk verdeeld over verschillende bevolkingsgroepen. Het is dus de verantwoordelijkheid van het beleid om mattheus-effecten van maatregelen - waardoor deze meer ten goede komen aan de meest welvarende burgers - te voorkomen en te bestrijden, en om ervoor te zorgen dat maatregelen die vervuilend of energieverslindend gedrag ontmoedigen, niet zwaarder wegen voor de meest kwetsbaren. Een ander essentieel element is dat mensen in armoede en hun verenigingen betrokken willen en moeten worden bij het maatschappelijk en politiek debat, onder meer over duurzaamheid. Dit was het geval tijdens het overleg voor het tweejaarlijks Verslag 'Duurzaamheid en armoede' dat binnen het Steunpunt tot bestrijding van armoede georganiseerd werd. Hierbij hebben de deelnemers in het Verslag onderstreept dat armoedebestrijding en klimaatbeleid samen moeten gaan. Deze noodzaak werd tijdens het colloquium van 22 juni 2023 nogmaals bevestigd: « *De uitdaging is om de ambities op vlak van mensenrechten, armoede-uitroeiing, duurzame ontwikkelingsdoelen en klimaatverandering en het beleid errond volledig op elkaar af te stemmen* ».

Zes wegen naar een rechtvaardige transitie

In het tweejaarlijks Verslag 'Duurzaamheid en armoede', stelt het Steunpunt tot bestrijding van armoede zes wegen voor, richtinggevend voor een rechtvaardig en duurzaam beleid, vanuit een armoede-invalshoek.

Het eerste punt legt de nadruk op de verantwoordelijkheid van de overheid en op het gebruik van de mensenrechten als kader. In het advies over rechtvaardige transitie en mensenrechten – uitgebracht door het Steunpunt tot bestrijding van armoede en andere Belgische mensenrechteninstellingen in het kader van het huidige proces rond rechtvaardige transitie in België - wordt aangeduid dat klimaat en milieu mensenrechtenkwesies zijn en dat overheden een duidelijke verantwoordelijkheid dragen voor een transitiebeleid in overeenstemming met de mensenrechten. Het verband tussen mensenrechten en de strijd tegen klimaatverandering is steeds meer aanwezig in de internationale instrumenten die de Belgische Staat heeft ondertekend. Ook de mensenrechtenrechtspraak heeft zich de voorbije decennia uitgesproken over het verband tussen milieu en mensenrechten. Binnenkort zal het EHRM zich voor het eerst moeten uitspreken over drie klimaatzaken.

Een mensenrechtenbenadering van klimaat- en milieubeleid is de enige manier om te garanderen dat niemand wordt achtergelaten én dat zij die het verst achterop zijn eerst bereikt worden. Dit betekent dat we ons niet tevreden kunnen stellen met compenserende maatregelen en dat ook de structurele oorzaken van sociaaleconomische en andere ongelijkheden dienen aangepakt te worden, om zo ieders grondrechten daadwerkelijk te realiseren (onderwijs, werkgelegenheid, huisvesting, gezondheid...). We hebben tevens nood aan ambitieuzere doelstellingen in termen van armoedebestrijding. Vanuit een mensenrechtenperspectief is elke persoon in armoede of sociale uitsluiting een schending van mensenrechten, en dienen we doelstellingen om armoede uit te roeien na te streven, zoals SDG1 'No Poverty' het duidelijk formuleert.

Het tweede punt gaat in op de noodzaak van een beleid dat gericht is op de effectiviteit van rechten. Want als er eenmaal duurzame beleidsmaatregelen zijn ontwikkeld, moeten deze ook effectief

worden uitgevoerd en hun doel bereiken. Heeft iedereen, ook de armsten, baat bij het gevoerde beleid? Deze vraag doet zich voor in de context van een bredere kwestie, namelijk de (in)effectiviteit van de rechten en de (moeilijke) toegang tot rechten voor mensen die in armoede en bestaansonzekerheid leven.

De problematiek van 'non-take-up van rechten' werd door het Steunpunt in de voorbije jaren meermaals behandeld, onder meer in zijn tweejaarlijkse Verslagen. Tijdens het colloquium 'Armoede en ineffectiviteit van rechten. Niet-toegang tot en niet-gebruik van rechten', dat het Steunpunt in 2014 in de Senaat in samenwerking met de Koning Boudewijnstichting organiseerde, werd in de uitwisseling met verenigingen waar armen het woord nemen en andere actoren al intensief gedebatteerd over de termen om de problematiek aan te duiden, met name op basis van de mogelijke oorzaken ervan. Deze oorzaken kunnen zich zowel situeren op het niveau van de regelgeving zelf, op het niveau van de organisaties en diensten die de regelgeving uitvoeren, en bij de betrokken burger. De term 'niet-gebruik' – of de Engelse term 'non-take-up' – legt de nadruk op individuele oorzaken. De term 'niet-toegang' legt dan weer de nadruk op de oorzaken bij regelgeving en de uitvoerende diensten. In elk geval hebben deelnemers in het overleg binnen het Steunpunt meermaals benadrukt dat het niet de schuld van de rechthebbenden is als zij geen gebruik maken van hun rechten.

We beschikken in België over vrij weinig cijfers over het fenomeen, maar verschillende onderzoeken geven aan dat het om een bijzonder omvangrijke problematiek gaat. Zo bevestigen de resultaten van het TAKE-onderzoeksproject de bijzonder grote omvang van non-take-up van rechten : de non-take-up van het leefloon wordt op ongeveer 45 % geschat, van de Inkomensgarantie voor Ouderen (IGO) op ongeveer 50 %, van de Verhoogde Tegemoetkoming (VT) op ongeveer 45 % op actieve leeftijd en 24 % voor 65+, en van de Verwarmingstoelage tussen 78 % en 94 % op actieve leeftijd en tussen 67 % en 88 % voor 65+. Een analyse van het Steunpunt tot bestrijding van armoede van de maatregel 'Hello Belgium Railpass' - beslist tijdens de COVID-19-crisis met als doel elke ouder dan 16 jaar een gratis 12-treinticket toe te kennen tijdens de maand september 2020 - toont grote verschillen in de take-up naargelang inkomen, opleiding, nationaliteit en herkomst.

De oorzaken van niet-gebruik van en niet-toegang tot rechten zijn heel divers. Het is dan ook belangrijk om verschillende oplossingspistes te ontwikkelen, op het niveau van de regelgeving, begeleiding en communicatie... om er maar enkele te noemen. Hierbij moeten we specifieke aandacht hebben voor de toenemende digitalisering van de samenleving, heel aanwezig in het transitiebeleid, en met een grote impact voor de toegang tot rechten.

Het derde punt betreft de manier waarop de overheden hun verantwoordelijkheid opnemen met betrekking tot transitie. Het gaat met andere woorden over *good governance*, ook meegenomen in SDG 17 van de 2030 Agenda - 'Partnerschap om doelstellingen te bereiken' – die verschillende overheden oproept om de "*beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling*" te versterken.

Met betrekking tot armoedebestrijding in België, bevat het Samenwerkingsakkoord ter bestendiging van het armoedebeleid – dat er meer dan 20 jaar geleden kwam na de uitdrukkelijke vraag in het Algemeen Verslag over de Armoede naar een gecoördineerd beleid – het engagement van de federale Staat, de gemeenschappen en de gewesten om hun beleid te coördineren. Daarnaast werd in het Samenwerkingsakkoord ook voorzien in een Interministeriële Conferentie Sociale Integratie, om het overleg tussen de verschillende regeringen te waarborgen. Na een lange periode zonder bijeenkomst is de Interministeriële Conferentie terug opgestart, op vraag van het Steunpunt tot bestrijding van armoede en verschillende andere actoren. Het gaat om een belangrijk instrument voor samenwerking en afstemming tussen de verschillende regeringen, in de strijd tegen armoede en klimaatbeleid.

Naast de link tussen de verschillende bevoegdheidsniveaus, is het ook belangrijk om de verschillende processen die aan de gang zijn in het kader van transitiebeleid en armoedebestrijding met elkaar in verbinding te brengen: de opvolging en monitoring van de SDGs van de VN-Agenda 2030 (met onder andere het proces rond het Vrijwillig Nationaal Rapport), het federaal en nationaal adaptatieplan, de initiatieven met betrekking tot rechtvaardige transitie, de plannen van de verschillende overheden met

betrekking tot armoedebestrijding, de Europese Pijler van sociale rechten, de Green Deal met onder andere het Klimaatfonds...

Tenslotte kan er geen sprake zijn van *good governance* zonder de realisatie van impactanalyses van maatregelen die een impact lijken te hebben in situaties van armoede en bestaansonzekerheid, zowel *ex ante* (tijdens de uitwerking van maatregelen) als *ex post* (na een zekere periode van uitvoering). De mogelijk negatieve effecten van beleid op mensen in armoede moeten worden vermeden. Dit kan door compenserende, ondersteunende of overgangsmatregelen te voorzien.

Het vierde punt legt de nadruk op de initiatieven van verandering in termen van toegang tot duurzame diensten en goederen. In het kader van transitie en armoedebestrijding zien we heel wat initiatieven ontstaan. Maar initiatieven van mensen in armoede zelf worden niet steeds op waarde geschat of getolereerd en acties of projecten van andere actoren houden niet steeds rekening met de ervaringen en situaties van deze mensen. Erger nog, de levenskeuzes van deze mensen kan averechts werken, zoals bijvoorbeeld in het geval van de status van samenwonende, waarbij iemands uitkering kan worden verlaagd of zelfs ingetrokken als hij of zij besluit samen te wonen met een andere persoon.

Het financiële aspect van de initiatieven is een ander aandachtspunt. In het geval van een voedselcoöperatieve bleek tijdens het overleg binnen het Steunpunt tot bestrijding van armoede dat de hogere prijs voor de voedingswaren een moeilijk te overwinnen drempel was. Het juiste evenwicht vinden tussen kwaliteit, toegankelijkheid, rentabiliteit en milieucriteria is niet altijd gemakkelijk in een project naar rechtvaardige transitie. De oplossing van aangepaste prijzen voor kwetsbare mensen geeft ook aanleiding tot discussies over de kwestie van voldoende inkomen om in waardigheid te kunnen leven. Deze kwestie sluit aan bij die van de keuzevrijheid die mensen die in armoede leven kan worden ontzegd wanneer ze geen duurzame producten kunnen kiezen omdat ze niet voldoende inkomen hebben, of wanneer ze niet durven deelnemen aan een vrijwilligersactiviteit uit angst voor de reactie van de uitkeringsinstelling.

Tot slot moeten we het belang benadrukken van samenwerking tussen de verschillende actoren die betrokken zijn bij duurzaamheid, elk met hun specifieke kenmerken, of het nu gaat om individuen en hun ervaringen, burgerinitiatieven en hun kleinschalige concrete acties, of bedrijven en hun maatschappelijke verantwoordelijkheid, en zonder de rol van de overheid als facilitator en ondersteuner te vergeten, door bijvoorbeeld de uitwisseling tussen initiatieven te organiseren opdat ze zich op grotere schaal kunnen ontwikkelen en verspreiden. Maar ook door diensten publiek te (blijven) organiseren en ter beschikking te stellen, denk aan de waterlevering door publieke ondernemingen, daar waar de energiesector volledig is geliberaliseerd. Structurele maatregelen blijven in elk geval essentieel om een afdoend antwoord te bieden op de ecologische, sociale en economische uitdagingen waarvoor we staan.

Het vijfde punt is rechtstreeks gelinkt aan een rechtvaardige fiscaliteit en aan de manier waarop de publieke middelen worden gebruikt. Voor een transitiebeleid zijn veel middelen nodig. Daarbij wordt gevraagd naar een meer rechtvaardige fiscaliteit gebaseerd op het draagkrachtbeginsel, waarbij de sterkste schouders (multinationals, grote bedrijven, rijkere burgers) de zwaarste lasten dragen. Progressieve belastingen laten elkeen naargelang het inkomen bijdragen en worden daarom beschouwd als de vorm van belastingen die het dichtst aansluit bij het draagkrachtbeginsel

Het belastingstelsel wordt door de overheid aangewend om het gedrag van burgers en bedrijven te sturen. Soms door 'slecht' gedrag af te raden, maar soms ook door 'goed' of 'duurzaam' gedrag aan te sporen. Dit gebeurt dan met belastingverminderingen en -vrijstellingen. Niet iedereen kan er echter op dezelfde manier gebruik van maken. Bovendien kan men, wanneer men niet genoeg verdient om belastingen te betalen, vaak geen gebruik maken van deze voordelen. Een techniek die hier een gepast antwoord op kan bieden is het uitkeerbaar belastingkrediet, waarbij mensen met te weinig inkomen de waarde van het fiscaal voordeel dat ze hadden kunnen realiseren gestort krijgen door de belastingdiensten.

Dat inkomsten uit vermogens doorgaans minder belast worden dan inkomsten uit arbeid of sociale zekerheidsuitkeringen, wordt door de deelnemers aan het overleg binnen het Steunpunt tot bestrijding van armoede als een grote onrechtvaardigheid beschouwd. Om de inkomsten uit vermogen rechtvaardiger te belasten, wordt de piste van globalisering van inkomsten gesuggereerd. Deze geglobaliseerde inkomsten kunnen dan progressief belast worden. Ook benadrukten de deelnemers de noodzaak om een vermogensbelasting in te voeren om ervoor te zorgen dat vermogende particulieren meer bijdragen. Vooral extreme rijkdom - en de lage bijdrage van zeer hoge inkomens aan de samenleving - leidt tot verontwaardiging en roept op tot een aanzienlijke verhoging van deze bijdrage.

Een rechtvaardige en herverdelende fiscaliteit gaat hand in hand met een bestedingsbeleid van publieke middelen dat een gelijke verdeling van de middelen bewaakt. Als dit in sterke mate terugvloeit naar diegenen die het met meest bijdragen, dan blijft het herverdelend effect beperkt. Mensen in een precare situatie plukken aanzienlijk minder de vruchten van de investering van publieke middelen in publieke diensten en maatregelen, aangezien zij er veel minder gebruik van maken. Deze ongelijkheden worden vaak aangeduid met de term 'Mattheuseffecten', waarbij huishoudens met een hoger inkomen relatief veel meer gebruik maken van overheidsmaatregelen en diensten – gefinancierd met publieke middelen - dan huishoudens met een lager inkomen. Deze mattheuseffecten hebben bijvoorbeeld een grote impact in het woon- en energiedomein, waar het de huishoudens met een laag inkomen aan mogelijkheden ontbreekt om toegang te hebben tot een betaalbare en energiezuinige huurwoning, en tot ondersteuning op het vlak van premies, leningen en dergelijke. Deze situatie verbeteren is een enorme uitdaging, nochtans ontstaan interessante initiatieven op het vlak van een derdebetalersregeling, een collectieve (buurt)aanpak, voorfinanciering, een globale aanpak met begeleiding...

Het zesde punt legt de nadruk op de participatie van actoren in de strijd tegen de armoede aan het beleid. Mensen in armoede en hun verenigingen hebben het tijdens het overleg expliciet geformuleerd: ze zijn vragende partij om mee te denken en te praten over de plannen voor de toekomst van onze samenleving en onze planeet.

Een brede participatie vanuit alle lagen van de samenleving is niet enkel noodzakelijk om de kwaliteit en het draagvlak van het beleid te waarborgen. Het is ook een juridische verplichting die is opgenomen in talloze internationale (mensenrechten-)instrumenten. Het recht op participatie stelt dat alle belanghebbenden, ook kwetsbare groepen, een stem moeten hebben in besluitvormingsprocessen en voor hun noden moeten kunnen opkomen. Maar dit recht effectief maken vraagt tijd en creatie van partnerschappen.

Idealiter voltrekt participatie van mensen in armoede zich continu, in elke fase van de beleidscyclus, van bij de start met de vormgeving van het proces, tot het einde met evaluatie van beleidsmaatregelen. Vele vormen van participatie blijven echter beperkt tot een eenmalige inbreng, een formaliteit, een administratieve vereiste die moet worden afgevinkt zonder dat er verder gevolg aan wordt gegeven. Mensen in armoede vrezen dat hun participatie op deze manier geïndividualiseerd en geïnstrumentaliseerd wordt. Nochtans is hun stem meer dan een individuele stem. Vaak is deze het resultaat van een collectief proces, binnen verenigingen of organisaties die een plaats bieden voor een inbreng in alle vrijheid en vertrouwen.

Partnerschappen zijn een ander essentieel element van duurzame participatie. Het dialoogproces binnen het Steunpunt tot bestrijding van armoede, met overlegbijeenkomsten die als basis dienen voor de tweejaarlijkse Verslagen, maakt het mogelijk om contacten te leggen en stimuleert uitwisselingen tussen mensen die elkaar niet goed kennen en bevordert het vertrouwen tussen mensen in armoede en de andere actoren, zoals opnieuw het geval was bij het Verslag 'Duurzaamheid en armoede'. Het is ook essentieel om partnerschappen aan te gaan met en tussen de politieke actoren in de verschillende bevoegdheidsdomeinen en -niveaus die de sociale en ecologische uitdagingen moeten aangaan. Dit is het doel dat het Steunpunt met dit advies nastreeft: het mogelijk maken van verdere uitwisseling rond

de uitwerking, uitvoering en evaluatie van maatregelen, op basis van zijn interfederaal mandaat, en in overleg met de verschillende actoren in de strijd tegen armoede... *to leave no one behind*.

Zestig aanbevelingen voor een rechtvaardige transitie

In zijn advies heeft het Steunpunt tot bestrijding van armoede 60 aanbevelingen uitgewerkt rond volgende voorstellen (u kunt de volledige lijst van de aanbevelingen in de tekst van het advies bekijken):

- Gebruik het mensenrechtenkader als basis voor een rechtvaardig transitiebeleid en armoedebestrijding
- Maak gebruik van de bestaande adviesstructuren, met een centrale plaats voor participatie van en dialoog met groepen in armoede en bestaansonzekerheid
- Voorzie systematisch – en met betrokkenheid van de stakeholders- een impactanalyse bij nieuwe maatregelen, ex ante (vooraf) bij de uitwerking ervan en ex post (nadien) bij evaluatie
- Voorzie in transitiebeleid extra maatregelen – met bijhorend budget – om ongelijkheden te voorkomen en om preciaire groepen gericht en effectief te ondersteunen
- Werk een sterk beleid uit rond de strijd tegen de non-take-up van rechten
- Investeer in een sterke samenwerking en afstemming tussen beleidsniveaus en -domeinen
- Behoud en versterk de verschillende kanalen van toegang tot en contact met basisdiensten, naast de nieuwe digitale mogelijkheden
- Ondersteun initiatieven en actoren van verandering, met een betrokkenheid van en een toegankelijkheid voor preciaire groepen
- Voorzie in een rechtvaardige fiscaliteit, ter financiering van transitiebeleid
- Voorzie in een beleid van duurzame investeringen
- Vermijd ongelijkheden en mattheuseffecten in de besteding van publieke middelen
- Voorzie in een armoede- en transitiebeleid gebaseerd op participatie en dialoog
- Investeer massaal in de bouw en renovatie in functie van een groot aanbod van betaalbare en duurzame woningen
- Investeer in de ondersteuning van huishoudens met een laag inkomen en huurders met betrekking tot energie- en waterbesparing
- Garandeer de toegang tot mobiliteit voor iedereen
- Voorzie in de creatie van kwalitatieve jobs
- Investeer in een kwaliteitsvolle en toegankelijke gezondheidszorg

Sleutelmomenten van het proces 'rechtvaardige transitie' en komende activiteiten

- 24 mei 2022 : de federale minister van Klimaat, Zakia Khattabi, kondigt de Staten Generaal voor een rechtvaardige transitie aan, bedoeld om bijdragen van verschillende standpunten te verzamelen ter voorbereiding van de Conferentie voor een rechtvaardige transitie in België, die op 8 en 9 november 2023 zal plaatsvinden.
- Juni 2022: bezorging van het Verslag '[Duurzaamheid en armoede](#)' en het Verslag '[Solidariteit en Armoede](#)' aan het Hoog Comité voor de Rechtvaardige Transitie, samengesteld uit 24 academici gespecialiseerd in thematieken van sociale en economische wetenschappen, democratische vernieuwing en natuurwetenschappen.
- 14 en 28 maart 2023: het Steunpunt nam deel aan verschillende rondetafelgesprekken over de thema's mobiliteit, voeding, gezondheid en gebouwen, die elk vanuit een ander perspectief werden benaderd (werkgelegenheid, armoedebestrijding, onderwijs en opleiding, grondstoffen en energie, gender...) Deze rondetafelgesprekken vormen de tweede fase van het [Forum voor een](#)

[rechtvaardige transitie](#), na een eerste fase waarin organisaties en instellingen de kans kregen om te antwoorden op een vragenlijst over het thema van een rechtvaardige transitie. Het analyserapport van deze eerste fase, opgesteld op basis van de ontvangen bijdragen (waaronder die van de Steunpunt), werd tijdens deze rondetafels gepresenteerd.

- 22 juni 2023: op basis van zijn interfederaal mandaat en zijn expertise in het organiseren van een dialoog met mensen in armoede, hun verenigingen en netwerken en andere stakeholders, organiseerde het Steunpunt in samenwerking met het Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling een colloquium over 'Armoede en rechtvaardige transitie'. Op basis van de tweejaarlijkse Verslagen 'Duurzaamheid en armoede' en 'Solidariteit en armoede' werd de rechtvaardige transitie benaderd vanuit het perspectief van armoede, via verschillende werkgroepen.
- September 2023: start van het [burgerpanel 'Agora voor een rechtvaardige transitie'](#), dat door het Steunpunt tot bestrijding van armoede wordt ondersteund met betrekking tot de participatie van burgers in preciaire situaties aan het burgerpanel.
- 19 oktober 2023 : workshop 'Armoede en rechtvaardige transitie', georganiseerd door het Steunpunt tot bestrijding van armoede tijdens het SDG Forum 2023.
- 25 oktober 2023 : seminarie, georganiseerd door het Steunpunt tot bestrijding van armoede met voorstelling van het advies 'Rechtvaardige transitie en mensenrechten' opgemaakt door het Steunpunt samen met andere Belgische mensenrechteninstellingen in het kader van het huidige proces rond een rechtvaardige transitie in België.
- 8 en 9 november 2023: Conferentie voor een rechtvaardige transitie in België, met voorstelling van het advies van het Steunpunt 'Armoede en rechtvaardige transitie' en reacties van beleidsverantwoordelijken.